

TEMEL EĞİTİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ SİSTEMİ ÖNERİSİ

İbn Haldun Üniversitesi
Müfredat Çalışmaları Merkezi

Türk eğitim sisteminde son 15 yılda yapılan değişiklikler sınav sisteminin kurbanı olmuş ve eğitim sistemi sadece sınavlar üzerinden tartışılır hâle gelmiştir.

Bu nedenle eğitimin asıl amacı unutulmuş, "okulların medeniyetimizi yeniden inşa edecek insanlar yetistiren yetistirmedigi" sorusuyla yeterince ilgilenilmez hâle gelmiştir.

Türkiye'nin Merkezî Seçme Sınavlarıyla İmtihani

Seçme sınavları ile öğrenci kabulü ilk kez 1955 yılında Maarif Kolejlere ile başlamış, daha sonra 1964' te Fen, 1985'te Anadolu İmam Hatip, 1990'da Anadolu Öğretmen liseleri merkezî sınavla öğrenci alması ile devam etmiştir. Genel liseler Anadolu lisesine dönüştürüldükçe hepsi sınavla öğrenci alır hâle gelmiştir. Zaman içinde seçme sınavları LGS, OKS, SBS ve TEOG adlarını almıştır. TEOG ile bütün öğrenciler sınava girmek durumunda bırakılmış, dolayısıyla sınava girmemek diye bir seçenek kalmamıştır.

Sınavların Eğitim Sistemine Etkileri

Sınavlar araç olmaktan çıkıp amaç hâline gelmiştir: Akademik bilgi, bilimsellik, deney, gözlem, yaşantı, sanat, spor ve hatta evrensel ve toplumsal değerlere okullarda yer kalmamıştır.

"Ortalama" işe yaramaz hâle gelmiştir: Yüksek puan dilimi içinde yer almayan çocuklar işe yaramaz durumuna düşürülmüştür.

Sınavlar öğrencileri tek tipleştirmiştir: Farklılığın ve özgünlüğün anlamsız ve geçersiz olduğu okul ortamlarında inisiyatif kullanma ve risk alma gibi beceriler törpülenmiş, çocuklarımız adeta robotlaşmıştır.

Sınav ekonomisi doğmuştur: Sınavların 10-12 milyar dolarlık ekonomi oluşturduğu hesaplanmaktadır.

Sınavlar üzerinden rekabet kültür tahribatına yol açmıştır. Rekabet içerisine sokulan çocuklar ciddi bir ahlaki ve toplumsal yozlaşmanın kurbanı olmuşlardır.

Okullar, eğitim-öğretim merkezi olmaktan uzaklaşmıştır: Eğitim verme ve öğrenme zevki aşılama işlevini yitiren okullar toplumda umutları yeşertme görevini başka yapılara kaptırmıştır.

İyi okulları iyi okul yapan öğrencileridir: Okullar arasındaki kalite farkını oluşturan seçilen/seçilemeyen öğrencilerdir.

Okullar toplumsal ayrışmayı pekiştirir hale gelmiştir: Okullar, devletin yaptığı sınavlar aracılığıyla toplumun sosyoekonomik kesimlerinin ayrıştırıldığı kamplar ve kastlar hâline getirilmiştir.

Öğretmenlik sanat olmaktan çıkmıştır: Dershane ve özel ders anlayışı, ezberlenmiş hap bilgiler ve etki-tepki zinciri okulları da kuşatmıştır. Bu durum, "Her çocuk özeldir" felsefesi ile hayatı öğreten öğretmenlik yok etmiştir.

Öğrencilerin ilgi, yetenek, beceri ve değerleri sınav sonuçlarına endekslenmiştir: Amacı öğrenciyi tanıma ve gelişimini yardımcı olmak olan rehberlik faaliyetleri sınav yarışına kurban edilmiştir.

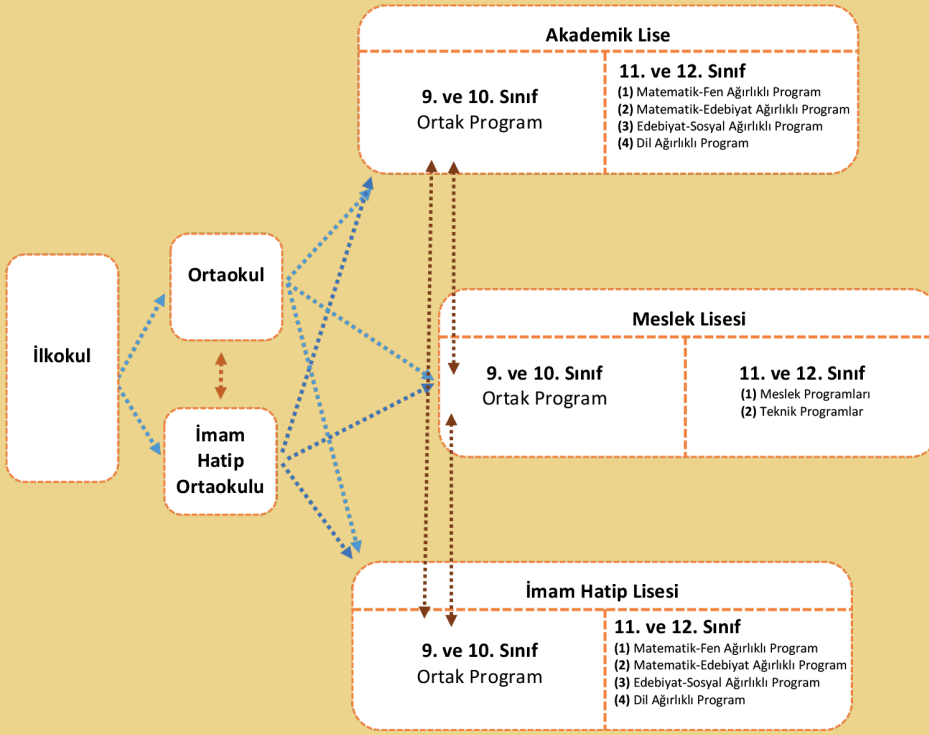
TEMEL EĞİTİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ MODEL ÖNERİSİ: KAYIT ALANLARINA GÖRE GEÇİŞ SİSTEMİ

Model, liseler üzerinden gerçekleşen toplumsal ayrışmayı önlemek adına bir kayıt alanındaki farklı sosyoekonomik grupların bir arada eğitim almasına dayanmaktadır. Kayıt alanı oluşturulurken sosyoekonomik özellikleri birbirlerinden farklı ortaokullar her üç lise (akademik, meslek ve imam hatip) türünden bir veya birden fazla liseyle eşleştirilir. Zira hâlihazırdaki eğitim sistemi, sosyoekonomik açıdan benzer özellikler taşıyan ortaokul öğrencilerinin, aynı liseye kayıt edilmesi zorunluluğu ile farklılıkları kalıcı hâle getirmekte, yukarı yönlü sosyal hareketliliğin önünü keserek nispi eşitlik duygusunu yok eden bir kast sistemine yol açmaktadır. Bu temelde farklılaşan okullar, mevcut kalite farklılığını daha da güçlendirerek kalıcı hâle getirmektedir. **Adeta devlet eliyle devletin kuyusu kazılmaktadır.**

Modelde, öğrenciler, istek ve eğilimlerine göre kayıt alanlarındaki Akademik, Meslek ve İmam Hatip liselerinden birine yerleştirilirler. Ortaöğretim iki alt kademeye ayrılmakta; 9. ve 10. sınıflarda ortak bir program, 11. ve 12. sınıflarda ise her lise kendi programını uygulamaktadır. İmam Hatip ve Meslek liseleri, 9 ve 10. sınıflarda ortak dersler yanında kendi ek derslerini de okuturlar. Öğrenciler, 9 ve 10. sınıf başarı notları ve istekleri doğrultusunda 11. sınıfın başında diğer lise ve programlara geçiş yapabilirler. İlçe içi ve/veya ilçe dışı nakillerde öğrencinin yaşadığı kayıt alanı dikkate alınır.

Akademik ve İmam Hatip liselerinde 11 ve 12. sınıflarda hâlihazırdaki sistemdeki gibi (1) Matematik-Fen Ağırlıklı Program; (2) Matematik-Edebiyat Ağırlıklı Program; (3) Edebiyat-Sosyal Ağırlıklı Program ve (4) Dil Ağırlıklı Program olmak üzere dört; Meslek liselerinde ise (1) Meslek Programları ve (2) Teknik Programlar olmak üzere iki program uygulanır. Bu okullara ilginin artması için üniversiteye girişte, mesleki ve teknik liselere ek puan yerine bir ek kontenjan verilmelidir. Meslek liseliler diğerleriyle değil, kendi aralarında sıralanmalıdır.

Kayıt alanlarına göre yerleştirme modeli; öğrencilerin merkezî sınav stresi yaşamaması, okula kolay ulaşım sağlaması, birlikte yaşama kültürünün tekrar oluşması, dersleri iyi olan veya dersleri zayıf olan farklı öğrenme düzeyindeki öğrencilerin bir arada olmasıyla günlük yaşam olgusunun gerçekleşmesi gibi avantajları içinde barındırmaktadır.

ŞEKİL: Kayıt Alanlarına Göre Ortaöğretime Geçiş Modeli

NOTLAR

1. Öğrenciler, kayıt alanları içinde kendi istek ve eğilimleri doğrultusunda Akademik, Meslek veya İmam Hatip liselerine kayıt yaptırabilirler.
2. Öğrenciler, istekleri ve notları doğrultusunda 9 veya 10. sınıfın sonunda kayıt alanı içindeki diğer liselere geçiş yapabilirler.
3. Öğrenciler, 9 ve 10. sınıflardaki başarı notları ve kendi istekleri doğrultusunda okul değiştirebilirler.

TABLO : Kayıt Alanlarına Göre Geçiş Sistemi

ÖZELLİKLERİ	GÜÇLÜ YÖNLERİ	ZAYIF YÖNLERİ	DESTEKLEYİCİ DÜZENLEMELER
Okullar, toplumun farklı kesimlerini bütünleştirici, kaynaştırıcı mekanlar haline gelir. Böylece okullar ortak değerler üzerinde birlikte yaşama kültürünün oluşmasına aracılık eder.	Okullar yeniden birlikte yaşama kültürünün oluşmasına aracılık etmeye başlar.	Toplumda üst sosyoekonomik sınıflar, kendi çocuklarının dezavantajlı çocuklarla bir arada bulunmasına tepki gösterebilir.	Okul kayıt alanları TÜİK hane halkı araştırmaları ve emlak değerleme gibi somut kriterlere dayalı olarak yapılmalıdır.
Ortaokullar, kayıt alanına göre bir ya da birden fazla lise ile eşleştirilir.	Öğrenci ve veliler üzerindeki sınav baskısı kalkar.	Kısa vadede kayıt alanları okulların heterojenliğini sağlayacak şekilde düzenlenemeyebilir.	İlçe içinde öğretmen rotasyonu yapılmalıdır.
Öğrenciler, lisenin ilk kademesinden sonra farklı bir okula geçme şansına sahiptir.	Okula kolay ulaşım sağlanır.	Mevcut lise farklılaşmalarından ötürü, başlangıçta ortaokul-lise eşleştirmelerinde adaletsizlik hissi doğabilir.	Okul kapasitesini geliştirmek amacıyla yönetici ve öğretmen eğitimi konusunda etkili yeni modeller geliştirilmelidir.
Öğrenciler, 11. sınıfın sonunda okudukları lise içinde program değişikliği yapabilirler.	Okullar arasındaki kalite farkı azalır.	Küçük ilçelerde, farklı lise türlerini açmakta zorluk yaşanabilir.	Başarısızlığa terk edilerek değersizleşen okullar her ilde tespit edilmeli; bu okulların, acil yöntemlerle 1-3 yıl içinde iyileştirilmesini sağlayacak önlem ve teşvikler belirlenmelidir.
Az sayıda seçkin lise muhafaza edilir. (Bu okulların statüsünün nasıl devam ettirileceği ile ilgili yöntemler geliştirilebilir.)	Adalet ve hakkaniyet algısı gelişir.	İlçelerdeki veliler, il merkezlerine göç etmeye çalışabilir.	Rehberlik ve yönlendirme güçlendirilmelidir. Özellikle 9.-10. sınıflarda okuyan öğrenciler için güçlü bir rehberlik eğitimi sağlanmalıdır.
	Öğretmen ve okul başarısını izlemek daha kolay hale gelir.	Öğrenciler arası rekabet azalabilir.	Üniversiteye girişte, mesleki teknik liselere ek puan yerine ayrı bir ek kontenjan verilmelidir. Meslek liseliler diğerleriyle değil, kendi aralarında sıralanmalıdır. Ek kontenjanlar üniversitedeki programın yapısına göre ayrılmalıdır.

“

Bu öneri, İbn Haldun Üniversitesi Müfredat Çalışmaları Merkezi tarafından 4-5 Ekim 2017 tarihlerinde akademisyen ve MEB yetkililerinin geniş katılımı ile gerçekleştirilen “Ortaöğretime Geçiş Sistemini Değerlendirme” çalışmayı ve sonrasında sürdürülen çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır.

”

 İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
MÜFREDAT ÇALIŞMALARI MERKEZİ

✉ Ulubatlı Hasan Cd. No:2 34494 Başakşehir / İstanbul
☎ 0 212 692 0212   @ibnhalduni www.ibnhaldun.edu.tr